

Lettersierschildpad *Trachemys scripta*

Laatste update: 7-2-2023

In de Nederlandse wateren worden drie ondersoorten van de lettersierschildpad waargenomen, namelijk de roodwangschildpad (*Trachemys scripta elegans*), geelwangschildpad (*T. s. troostii*) en geelbuikschildpad (*T. s. scripta*). Volwassen vrouwtjes van alle ondersoorten kunnen een maximale schildlengte van 30 cm bereiken. Mannetjes blijven duidelijk kleiner.

Het opvallendste kenmerk van de lettersierschildpadden is het kleurpatroon van de kop. De roodwangschildpad dankt zijn naam aan de rode vlek aan weerszijden van de kop. Verder heeft deze ondersoort een opvallende koptekening die bestaat uit gele lengtestrepen. De geelwangschildpad heeft, in tegenstelling tot de roodwangschildpad, een geheel gele koptekening. De geelbuikschildpad lijkt veel op de geelwangschildpad, met dit verschil: achter het oog bevindt zich een brede gele dwarsband die meerdere lengtestrepen met elkaar verbindt. De geelbuikschildpad heeft verder een bollere, meer gewelfde ruggeschild. Meer informatie over het uiterlijk van de lettersierschildpadden en gelijkende soorten staat in deze [herkenningskaart](#).

Roodwangschildpad (*Trachemys scripta elegans*)
Foto: Massimo Lazzari ([Wikimedia Commons CC BY-SA 3.0](#))

Geelwangschildpad (*Trachemys scripta troostii*)
Foto: James H. Harding ([Nederlands Soortenregister](#))

Geelbuikschildpad (*Trachemys scripta scripta*)
Foto: Fabrice Ottburg ([Nederlandse risicobeoordeling](#))

1. Aanwezigheid en effect in Europa

Stand van zaken in 2023

De import van de roodwangschildpad is sinds 1997 in de EU verboden. Sindsdien hebben de geelwangschildpad en de geelbuikschildpad zijn positie in de handel overgenomen. Alle ondersoorten werden in ruime mate verhandeld en bijna overal waar ze zijn verkocht, worden losgelaten exemplaren aangetroffen in de natuur.

Alle drie de ondersoorten kunnen zich vestigen in een groot deel van Europa. Voortplanting is voornamelijk alleen in Kroatië, Italië, Portugal, Slovenië, Spanje en het zuiden van Frankrijk vastgesteld. Verschillende waarnemingen van juveniele lettersierschildpadden in een oude rivierarm bij Kehl (Baden-Württemberg) duiden echter ook op succesvolle voortplanting in Duitsland.

Effect op biodiversiteit en ecosysteem

De lettersierschildpad kan ziekten en parasieten (zoals nematoden) overbrengen op andere aquatische soorten en bedreigt deze soorten ook door predatie en competitie. In het zuiden van Europa kunnen alle ondersoorten concurreren om voedsel, zonplekken en nestplekken met de daar voorkomende bedreigde inheemse Europese moerasschildpad (*Emys orbicularis*).

De roodwangschildpad wordt wereldwijd, en dus ook in het zuiden van Europa, als de meest invasieve schildpadsoort beschouwd.

Effect op ecosystemendiensten

Er zijn geen effecten bekend.

Overige effecten

De lettersierschildpad kan dijken beschadigen doordat ze holen graven voor hun winterslaap. Het beschadigen van dijken is gevaarlijk en levert economische schade op. Schildpadden kunnen ziekten bij zich dragen die schadelijk zijn voor mensen en dieren, zoals de bacterie *Salmonella*. Volwassen lettersierschildpadden kunnen flink bijten.

Deze effecten waren aanleiding voor plaatsing van *Trachemys scripta* op de [Unielijst](#) van [EU-verordening 1143/2014](#). Anders dan in 1997 is daarmee de handel in alle ondersoorten verboden.

2. Aanwezigheid en effect in Nederland

Stand van zaken in 2023

De lettersierschildpad wordt wijdverspreid in Nederland waargenomen, vooral in en rond stedelijk gebied. Het zijn allemaal dieren die zijn ontsnapt of losgelaten. In Nederland zijn nog geen gevestigde populaties aanwezig, want de schildpad kan zich nu niet voortplanten in ons land omdat de zomers niet lang warm genoeg zijn. De kans is echter aanwezig dat dit, door de klimaatverandering, over enkele tientallen jaren wel mogelijk is.

Effecten

Zie onder '1. Aanwezigheid en effect in Europa'.

De kans op negatieve effecten in Nederland is nu klein, maar neemt in de toekomst toe als de schildpadden zich hier zouden gaan voortplanten. Het grootste risico lopen dan gebieden met een hoge ecologische waarde waarin bedreigde soorten leven als de boomkikker, de kamsalamander en de knoflookpad.

3. Wet- en regelgeving

Trachemys scripta staat sinds augustus 2016 op de Unielijst van invasieve exoten ([EU-verordening 1143/2014](#)). Een soort die op de Unielijst staat mag onder andere niet meer worden verhandeld en gehouden in EU-lidstaten. Verder geldt voor lidstaten de plicht om in de natuur aanwezige populaties op te sporen, te verwijderen, of als dat niet lukt, zodanig te beheersen dat verspreiding en schade zoveel mogelijk wordt voorkomen.

4. Wat te doen?

Particulieren en dierentuinen die deze soort al als huisdier in bezit hadden voordat de Unielijst van kracht werd, mogen de dieren blijven houden totdat ze een natuurlijke dood sterven. Voorwaarden zijn wel dat de dieren niet kunnen ontsnappen en dat men zorgt dat ze zich niet kunnen voortplanten.

De lettersierschildpadden kunnen drager zijn van parasieten en/of andere ziekteverwekkers die voor de mens schadelijk zijn. Vermijd daarom (in)direct contact met deze dieren en het water waarin deze dieren vermoedelijk voorkomen.

De mogelijke beheermaatregelen staan in dit [rapport](#).

Meldingen van de lettersierschildpadden in de natuur kunnen worden doorgegeven via [waarneming.nl](#).

5. Meer informatie

Oorsprongsgebied

De lettersierschildpad komt oorspronkelijk voor in het zuidoostelijk deel van Noord-Amerika.

Habitat

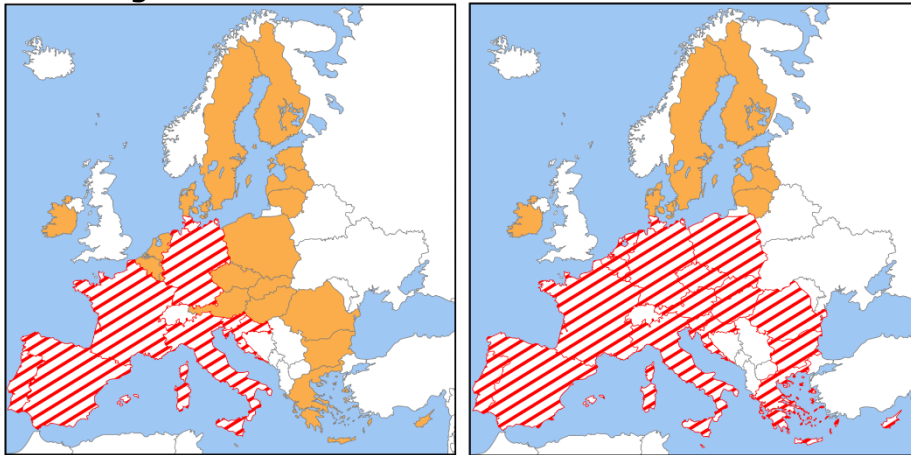
De lettersierschildpad kan leven in een groot aantal habitats met zoetwater, zoals kanalen, stadsvijvers en langzaam stromende rivieren. De schildpad geeft de voorkeur aan zachte bodems en een weelderige waterplantenvegetatie. Hij heeft plekken nodig om te zonnen. Voor de overwintering is helder water met voldoende zuurstof noodzakelijk.

In Nederland komen de schildpadden vooral voor in en nabij het stedelijk gebied, meer omdat de schildpad daar wordt uitgezet dan dat het voorkeurshabitat is.

Introductieroute Europa

De lettersierschildpadden werden als huisdieren gehouden en zijn vervolgens ontsnapt of uitgezet.

Aanwezigheid in de EU

Links: Gevestigd in de EU in 2020 (rood gearceerde landen), rechts: mogelijke vestiging in de EU (rood gearceerde landen). In oranje zijn de overige EU-lidstaten aangegeven. Bron: [Schradin, 2020](#).

Introductieroute Nederland

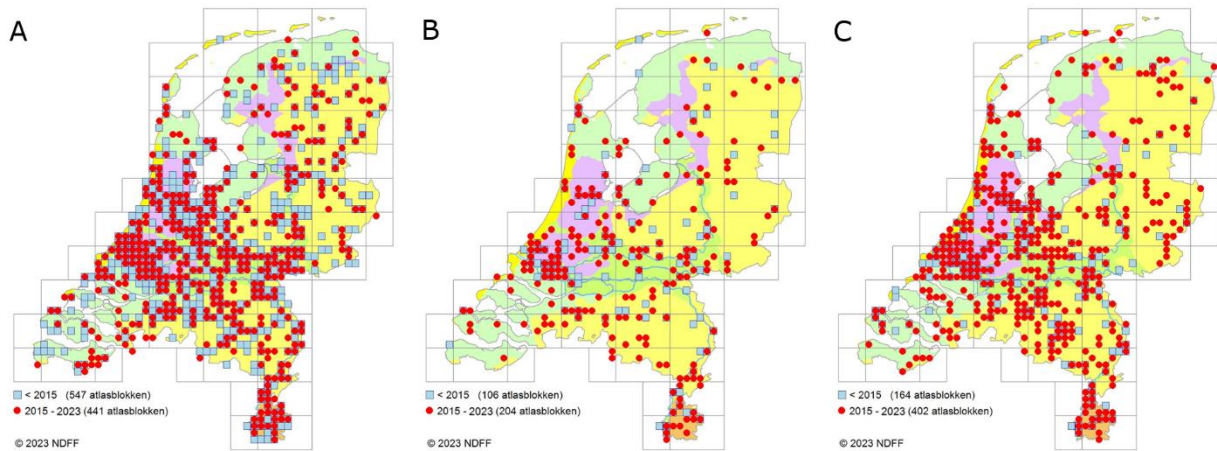
De lettersierschildpad werd verhandeld en gehouden als huisdier. Deze soort is in de Nederlandse natuur terechtgekomen doordat hij is ontsnapt of wordt losgelaten.

Aanwezigheid in Nederland

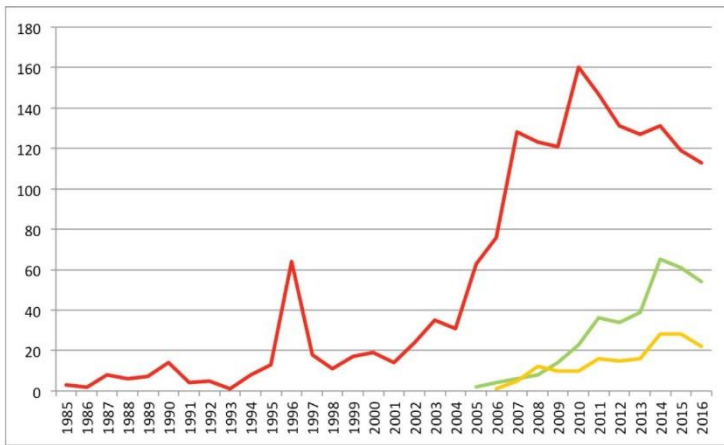
Stand van zaken in 2023: van de drie ondersoorten van *Trachemys scripta* wordt de roodwangschildpad meest wijdverspreid in Nederland waargenomen, vooral in en rond stedelijk gebied, maar ook van de andere ondersoorten zijn waarnemingen van ontsnapte of losgelaten dieren.

In Nederland zijn nog geen gevestigde populaties aanwezig, want de lettersierschildpad kan zich nu niet voortplanten in ons land vanwege de korte warme zomerperiode. De kans is echter aanwezig dat dit, door de klimaatverandering, over enkele tientallen jaren wel mogelijk is.

Eerste waarneming in de Nederlandse natuur: 1975 (roodwangschildpad), 2004 (geelwangschildpad) en 2005 (geelbuikschildpad).

Verspreiding van de lettersierschildpad in Nederland: A) roodwangschildpad, B) geelwangschildpad, C) geelbuikschildpad. Bron: verspreidingsatlas.nl

Het aantal kilometerhokken met waarnemingen per jaar voor de roodwangschildpad (rood), geelbuikschildpad (groen) en geelwangschildpad (geel) van 1985 tot en met 2016. Bron: RAVON/NDFF.

Kans op introductie, vestiging en verspreiding

Sinds 1997 is er voor roodwangschildpad een importverbod in de EU. Binnen de EU mochten ze nog wel legaal worden gekweekt en verhandeld (dit werd op zeer beperkte schaal gedaan). Sindsdien is de handel van andere ondersoorten, de geelwang- en geelbuikschildpad, toegenomen.

De kans op introductie van alle drie de ondersoorten van *Trachemys scripta* in Nederland is verder verminderd sinds de plaatsing op de EU-lijst in 2016.

De schildpad kan de Nederlandse winters goed overleven, maar de zomers in Nederland zijn niet warm genoeg om zich te kunnen voortplanten. De kans lijkt aanwezig dat de zomers op termijn wel warm genoeg zijn.

6. Risicobeoordeling

[Europese risicobeoordeling](#)

[Nederlandse risicobeoordeling](#)

7. Bronnen

- Boets P. 2019. [Information on measures and related costs in relation to species included on the Union list: *Trachemys scripta*](#). Technical note prepared by IUCN for the European Commission.
- Bugter R, Ottburg F, Roessink I, Jansman H, van der Grift E & A. Griffioen, 2011. [Invasion of the turtles? Exotic turtles in the Netherlands: a risk assessment](#). Wageningen, Alterra, Alterra rapport 2186.
- CABI, 2020. [Trachemys scripta](#). In: Invasive Species Compendium. Wallingford, UK: CAB International. Bezocht op 7-2-2023.
- Delft J van & R. Struijk, 2018. [Roodwang, geelwang, geelbuik: hoe staat het met de lettersierschildpad?](#) Kijk op Exoten 23: 12-13.
- Martins BH, Azevedo F & J. Teixeira, 2018. [First reproduction report of *Trachemys scripta* in Portugal Ria Formosa Natural Park, Algarve](#). Limnetica, 37: 61-67.
- Nederlands Soortenregister. [Lettersierschildpad](#). Bezocht op 7-2-2023.
- Schradin C. 2020. [Successful reproduction of *Trachemys scripta* in the Altrhein of Kehl \(Germany\) and simultaneous increase in population estimate](#). The Herpetological Bulletin 154: 1-7.
- Struijk RPJH & N. Lambrixx, 2020. [Exotische schildpadden. Reproductie, nieuwe soorten en monitoringsprogramma](#). Kijk op Exoten 29: 12-13.
- [Verspreidingsatlas.nl](#). Bezocht op 7-2-2023.